

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum Deus sit extra cœlum in spacio infinito. disput. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Spacium in-
finitum fuit
ante constitu-
tionem mun-
di in eoque
toto ex aterni-
tate fuit
necessario
Deus.

Ad tertium.

Ad confirma-
tionem.

Scholasticorum
communior
sententia.

Prima con-
clusio.
Deus est ex-
tra caelum in
spacio infini-
to.

corpore, eodem tamen aptum repleri naturaliter: qua ratione Aristoteles negat dari vacuum extra caelum, quod tamen revera daretur, si ultimum caelum esset primum mobile, & contextum illius haberet partem aliquam eminentiorem ceteris: pars namque illa motu suo desereret perpetuo partem spatij vacuum, quam occupat, peractaque integra reuolutione, eam iterum naturaliter occuparet. At licet existimandum non sit, fuisse vacuum ante mundi constitutionem: affirmandum tamen est, fuisse spacium infinitum aptum diuina potestate repleri corpore, in quo toto propter immensitatem suae essentiae necessario ex aternitate fuerit Deus praesens secundum suam substantiam, priusquam in parte quadam illius hunc mundum produxerit: quare negandum, est, non prius fuisse Deum praesentem spatio, in quo mundus consistit, quam in eodem creauerit mundum.

Ad tertium, si maior ita intelligatur, ut quod agens fuerit maioris virtutis, eo in remotiore locum possit agere, agendo tamen prius in medium, admittenda est: si vero aliter intelligatur, erit neganda, semper namque actio ex natura rei habet, ut exire non possit in id, quod distat, nisi per medium, idque etiam si agens sit infinitae virtutis.

Ad confirmationem negandum est, ad rationem omnipotentiae pertinere, ut in id etiam, quod longe distat, possit agere, nihil prius in medium agendo: id namque non minus ex natura rei repugnat: quam angulos trianguli non esse aequales duobus rectis. Quare si daremus Deum operari immediate in id, quod distat, cum ex se omnino oppositum postulet natura rei, quae mutari nequit, darentur duae contradictoriae simul verae, non minus, quam si quis angulos trianguli non esse aequales duobus rectis affirmaret.

DISPUTATIO III.

Utrum Deus sit extra caelum in spatio infinito.

Communior scholasticorum sententia est, Deum non esse extra caelum. Ratio eorum est, quoniam extra caelum nihil est: Deus autem dicens non est esse in nihilo. Eadem ratione affirmant, Deum ante mundi constitutionem non fuisse in spatio, quod modo occupat mundus: quippe cum non fuerit tunc eiusmodi spacium. Cum enim, ut aiunt, Deus tantum sit, vel in se ipso, vel etiam in rebus creatis, atque ante mundi constitutionem nullae fuerint res creatae: sit, ut ante mundi constitutionem solum in se ipso, non vero in aliquo alio fuisse dicens sit.

Sit nihilominus prima conclusio. Deus est extra caelum in spatio infinito, & pari ratione ante mundi creationem fuit in spatio, in quo mundum creauit. Haec est Maioris in 1. d. 37. q. 2. neque ab ea multum dissidet Richardus ibidem q. 4. art. 1. fertur etiam fuisse recentiorum Salmanticensium, eamque innuit Sorus 4. Physicorum q. 2. ad quartum in corol. 4. Eadem est apertissime Augustini 1. de Ciuitate D. cap. 5. ubi ait, extra mundum esse infinitum spacium circumquaerum in quo potest Deus creare infinitos mundos, in cuius variis partibus creare potuit hunc mundum, si voluisset, siquidem creauit in ea parte in qua nunc sistit. Deumque esse in toto infinito spatio quod extra caelum quaerum versus protenditur, nihil tamen in illud efficere. In libro etiam de essentia diuinitatis paulo post principium, ipse, aut quicumque eius operis autor, cum praemisisset, Deum super omnem creaturam regendo praesidere, addidit, eum extra omnia esse, & non esse

A exclusum, & intra omnia, & non esse inclusum. Eandem sententiam innuit 1. confessionum c. 2. & 3. In eadem sententia est Hieronymus super 66. caput Isaiae, ubi ait, Ac ne arbitremur caelo & terra Dei magnitudinem mensendam, in alio loco de eo legimus, Isaiae videlicet 40. Qui tenet caelum palmo, & terram pugillo, per qua ostenditur, & forinsecus, & intrinsecus, & infusus, & circumfusus, dum & solio ambiens, non includitur, & pugillo concluditur, ac palmo. Hilarius 1. de Trinitate ferè in principio, quasi concilians verba illa, Qui tenet caelum palmo, & terram pugillo, cum illis, Caelum mihi thronus est, terra autem scabellum pedum meorum, ait: Ut in his cunctis originibus creaturarum Deus intra, & extra, & supereminens, & internus, id est, circumfusus, & infusus in omnia nosceretur, &c. Damascenus 2. libro fidei orthodoxae c. 6. Caelum, inquit, est circumdatio visibilium creaturarum, & invisibilium: intra enim ipsum & intellectuales angelorum virtutes, & omnia sensibilia concluduntur: apud, determinantur ambitu. Solus enim Deus incircumscribitus est, omnia replens, omnia continens, & omnia ambiens terminans, & super omnia existens, & condens vniuersa. Bernardus quoque sermone de triplici coherentia, eandem sententiam aperte innuit, dum ait, Quod abis dilectus ex dilecto, & quaremus eum? ubi est? quid dixi miser, sed ubi non est? altior est caelo, inferno profundior, latior terra, mari diffusior, nusquam est, & ubique est, quia neque abest ulli, neque vlllo capitur loco. Haec Bernardus. Id autem quod dixit nusquam est, exposuit illis aliis verbis, neque vlllo capitur loco, quonia non ita est in loco quasi loco aliquo contineatur, sed semper existens illius superat, exceditque omnem locum qui assignari valeat. Eandem sententiam docuit Diogenes, aut (ut alij volunt) Trimegistus, qui interrogatus quid esset Deus, respondit esse circumlocum cuius centrum esset ubique, & circumferentia nusquam. Probari etiam potest ex illo 3. Reg. 8. Si

B caelum, & caeli caelorum te non capiunt, quanto magis domus haec, quam adificauit? Atque ex illo, quod de Beata virgine canit Ecclesia, quem totus non capit orbis terra se clausi viscera factus homo. Deinde rationibus probatur: primo, id quod existit in vno loco, si de nouo incipiat esse in alio, mutatur, ut sphaera loci, in quo toto possit esse angelus, si vna leuca, & angelus existens in dimidio leuca applicet suam substantiam ad aliam dimidiam, incipiatque esse in tota leuca, utique mutabitur: sed Deus potest creare alium mundum extra caelum, ut Catholici omnes fateantur: Si ergo quis dicat eum modo non esse extra caelum, de nouo tamen futurum extra, si nouum mundum extra hunc mundum condatur, concedatur necesse est, Deum posse mutari, quod tamen aduersatur testimonio Iacobi 1. dicens: Apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio.

D Secundo. Prius natura est aliquid secundum suam substantiam praesens alicubi, quam ibidem immediate suam operationem exerceat: ergo prius salte natura est, Deum secundum suam substantiam esse extra caelum, quam ibidem nouum mundum producat: cum ergo semper possit producere in quocunque spatio extra caelum nouum mundum, sit, ut semper fuerit, semperque futurus sit in toto eo spatio secundum suam substantiam. Manifesta sunt omnia, potestque; primum antecedens ex eo corroborari, quod praesentia, seu conuictio agentis immediati cum passio, ex eo asseritur ab Arist. 7. Physicorum, & 1. de generatione necessaria ad actionem immediatam, quonia illa est proxima, atque debita collocatio agentis & patientis ad actionem immediatam, eo quod agens transmittere non possit actionem in id, quod distat, nisi prius agat in medium: appropinquatio vero ex omnium sententia prius

prior est tempore, vel natura, quam sequatur actio, tanquam conditio ad actionem praerequisita.

Tertio. Spacium, quod modò occupat tota machina mundi, non est quid creatum à Deo: neque enim est res aliqua positiva, sed solum est capacitas, hoc est, non repugnantia per comparationem ad potentiam divinam ad recipiendū tantum, vel tantum corpus, si ibi à Deo creetur, aut collocetur, quae capacitas ex natura rei est ante ullam creationem: non enim existimandum est, Deum simul creasse mundum, & spacium quod occupat, quasi vtrumque sic res creata: neque enim quispiam explicare poterit, quid illud sit: quæram enim ab eo, an sit substantia, an accidens: & si accidens, in quonam subiecto sit quibus eum nihil, quod cum ratione consentiat, respondere possit, fateatur necesse est, nihil aliud esse spacium, quam negationem quamdam, siue non repugnantiam, vt corpore repleatur. Hoc ergo ita constituto, in hunc modum conficio argumentationem. In eo, quod corporis est capax, potest esse divina substantia, non minus antequam recipiat corpus, quam postquam receperit: ergo sicut in spacio, quod occupat mundus, est modò divina substantia, ita esse potuit, & quæ ipsa fuit ex æternitate ante mundi creationem, & pari ratione fuit in infinito spacio, per quod extra cælum producere & extendere potest, quantæcumque magnitudinis corpora.

Quod si quis dicat, spacium non esse aliud quam concavum corporis continentis: quare cum ante creationem mundi nullum corpus continentis fuerit, nullum profus fuisse spacium. Occurendum erit hoc modo. In primis, totus mundus dicitur occupare spacium tantæ magnitudinis, quanta est diametri mundi longitudo: neque tamen datur concavum quod tale spacium contineat, aut quod totum mundum in se contineat. Deinde flante vento, ipse ego immotus manens, dicor esse in eodem spacio, in quo antea eram, & tamen non sum in eodem concavo corporis continentis, cum aliud, ac aliud vento flante successerit: ergo spacium & concavum corporis continentis non idem sunt. Adde quòd Deus potest redigere in nihilum corpora omnia, quæ intra orbem lunæ continentur, & conservare latera orbis lunæ vbi modò sunt: tunc autem, si collocet lapidem in centro illius spacij vacui, spacium quod lapis occupabit, distabit à centro lunæ longo intervallo quod corpore carebit, aptum tamen erit corpore repleti: ergo spacium & concavum continentis non idem sunt, sed spacium est capacitas tanta, quantum est corpus, quod in se valet recipere, quæ proinde cogitatione dividi potest inter æquales partes, in quor corpus ipsum distribui potest.

Postremo, si Deus tantum esset in rebus creatis, & non in spacio vacuo, sequeretur Deum posse moveri: consequens est contrarium fidei: ergo Deus est etiam in spacio, quod nullo corpore repletur. Sequelâ probo, quoniam in hypothesi paulò antè factâ, Deus sua omnipotentia movere posset lapidem illum versùs concavum lunæ, cum id nullam inoluat contradictionem. Tunc verò ita argumentor. Dato tali motu, vbi quæque esset lapis, etiam Deus secundum suam substantiam, quandoquidem est in omnibus rebus creatis: sed lapis esset successivè in alia atque alia parte spacij: quam de nouo occuparet, & desereret aliam: si ergo quis dicat Deum esse in rebus creatis, & non in spacio vacuo: admittat necesse est, Deum etiam successivè simul cum lapide deserere qualiam partes spacij, & successivè esse de nouo in aliis, ac proinde moveri.

Subiciamus tamen secundam conclusionem.

A Deus non est extra cælum tanquam in loco aliquo positivo, aut tanquam in re alia reali. Et forè in hoc sensu multi ex Scholasticis negant Deum esse extra cælum, sed dicunt ante constitutionem rerum fuisse tantum in se ipso, à constitutione verò mundi fuisse simul in se, & in rebus quas condidit. Sumptio itaque loco pro re positiva, dici consuevit, Deum esse in loco repletivè, quod loca corporibus repleat, conferendo illis esse in suis locis, eaque conservando. Corpora verò dicuntur esse in loco circumscriptivè, aut per contactum quantitatè dimensivè, vt D. Thomas art. sequenti ad primum, ait. Angeli autem dicuntur esse in loco definitivè. In s'blo ergo uniuerso dicitur Deus esse repletivè. In eo verò & extra cælum in spacio infinito est, & fuit ex æternitate, at neque circumscriptivè, neque definitivè, eò quòd spacium illud termino careat, sed per immensitatem suæ essentia.

Deus non est extra cælum tanquam in loco positivo, aut in re alia reali.

Deus est in loco repletivè, ut sumptio loco pro repositiva.

Circumscriptivè sunt corpora in loco. Angeli s'nt in loco definitivè.

DISPUTATIO IV.

Solutio cuiusdam obiectionis adversus rationem D. Thomæ.

C Obicit Scotus in 2. d. 2. q. 5. contra rationem D. Thomæ. Quòd cum alibi dicat, substantias corporis expertes esse in loco per suam operationem, quando hoc loco probat Deum esse vbiq; ex eo quòd vbiq; immediatè operetur, vel còtenat probare Deum esse vbiq; per operationem, & tunc petit principiu, cum prober idem per idem: vel intendit probare Deum esse vbiq; per immensitatè suæ essentia, & sic, inquit Scotus, supponit Deum prius esse presentem rebus per immensitatè suæ essentia, quæ non operetur, idq; à posteriori probat ex immediatè ipsius operatione: quare concedit substantiam corporis expertè esse in loco, & non per operationem, quod tamen alibi negat.

In spacio quod est extra uniuersum est quidam Deus, non tamen repletivè, circumscriptivè aut definitivè sed per immensitatè suæ essentia.

Obiectio Scoti.

D Caietanus hoc loco præmittit, coniunctionè Dei cum rebus accipi duobus modis, vno, pro còtractu, quo Deus per seipsum res attingit, qui non est aliud, quam actio, qua res producit, & conservat. Quo pacto Deum esse in rebus non est aliud, quam eas immediatè producere & conservare. Altero, pro relatione presentia, qua Deus relativè dicitur presens rebus secundum suam substantiam, quæ relatio rationis est in Deo, sequiturq; prædictum contactum tanquam suum proprium fundamentum, seu potius tanquam suam rationem proximam fundandi.

E Præmittit deinde, præter alia discrimina, in hoc quoque differre inter se contactum, quo Deus res attingere dicitur, & contactum corporum, quo duo corpora sese tangunt, quòd contactus divinus, non præsupponit existentiam rerum, quas per eum attingit, quin potius illas ita sua virtute attingendo, facit eas existere, contactusque atque existentiam earum consequitur relatio presentia, qua Deus secundum suam substantiam dicitur illis esse presens: at verò contactus duorum corporum vtriusque existentiam præsupponit.

Secundum.

F His ita constitutis, respondet Caietanus, non aliam esse existentiam Dei in rebus propter immensitatè suæ essentia, quam vel per contactum suæ actionis, vel per relationè presentia, quæ contactum consequitur, estque eo posterior, vt explicatum est: quare negat dari presentiam aliquam Dei in rebus priorè contactu atque actione, qua Deus producit & conservat res. Ad argumentum ergo Scoti, si dicamus D. Thomam intendisse concludere existentiam, seu coniunctionem Dei cum rebus per contactum, negat peti principium in probatione: quoniam vel argu-

Responso Caietani, Capreoli, & Ferrarientis ad obiectionem Scoti.

Obicitur in spacio concavum corporis continentis non idem esse.

Spacium tantum est quantum est corpus quod potest recipere.

Secunda cõclusio.